

DOI 10.31392/NPU-nc.series 19.2020.39.01

УДК: 811-021.381:376-056.24

Г. В. Афузова

gvafuzova@gmail.com

<https://orsid.org/0000-0001-8112-8943>

А. Б. Заплатинська

ortonpu@ukr.net

<https://orsid.org/0000-0002-5604-5617>

СПРОЩЕНА МОВА ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПНОСТІ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

У статті йдеться про забезпечення доступності інформації як про важливу умову належної якості життя осіб з інвалідністю, що забезпечує їм соціальну рівність і доступність для повноцінної участі у житті суспільства. Розглянуто специфіку спрощеної мови як засобу забезпечення доступності інформації, висвітлено основні методологічні аспекти створення повідомлень спрощеною мовою. Метод передбачає застосування зрозумілих частотних слів, лаконічних речень, простої граматики, скорочених текстів, розділених на короткі інформаційні блоки. Окреслено прикладні аспекти використання спрощеної мови для адаптації усних та письмових повідомлень для осіб з порушеннями психофізичного розвитку з урахуванням особливостей труднощів комунікації при різних порушеннях.

Ключові слова: доступність інформації, спрощена мова, формат Легкого Читання, особи з інвалідністю, порушення психофізичного розвитку.

Постановка проблеми. Одними з пріоритетних принципів Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю є рівність можливостей та доступність. Під рівністю можливостей мається на увазі не стільки доступ до фізичного та соціального середовища, скільки створення в суспільстві умов для поваги відмінностей та забезпечення повноцінної участі усіх соціальних груп у житті суспільства на рівних умовах. Принцип же доступності передбачає можливість людей з інвалідністю жити незалежним життям та брати активну участь в усіх сферах соціального життя, що забезпечується, у тому числі, і однаковим доступом таких осіб до інформації та засобів комунікації, включаючи інформаційні технології і системи (Нічого для нас без нас, 2015, с. 95). Враховуючи, що доступ до інформації є одним з важливих показників рівня якості життя, перед спеціальною освітою постає завдання вдосконалити та популяризувати методологію доступності інформації для осіб з порушеннями психофізичного розвитку.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема доступності інформації для усіх верств населення здебільшого висвітлюється на державному рівні в англійських країнах (США, Канада, Великобританія, Австралія), але спрощена мова як засіб забезпечення доступності інформації є важливою ініціативою і в багатьох інших країнах, включаючи Швецію, Італію, Мексику, а від нещодавна – й Україну.

В 2001 році Всесвітня організація ЮНЕСКО започаткувала програму «Інформація для всіх» (Information for all Programme (IFAP)), мета якої полягала в створенні платформи для дискусій з міжнародної політики та визначення провідних принципів стосовно збереження інформації та забезпечення рівного та безперешкодного доступу до неї, участі усіх у глобальному інформаційному суспільстві. Система спрощеної мови виступала частиною даної програми (розділ «Інформаційна доступність», який опікується питаннями доступності інформації, зокрема, для осіб з порушеннями психофізичного розвитку), і досі фінансується та підтримується за допомогою ЮНЕСКО та виступає однією із пріоритетних областей дослідження (Information for All Programme (IFAP). UNESCO, 2001).

На сьогодні у розвинутих англomовних країнах існують альтернативні варіанти мовного забезпечення, які використовують для забезпечення кращого розуміння інформації особами з інвалідністю: проста мова, спрощений формат, формат Легкого Доступу, Макатон («ясний язик», Plain Language, Easy access, Makaton, Simple English, Basic English) тощо.

За сприяння Управління з питань інвалідності та Управління з праці та пенсій на державному сайті Великобританії розміщено керівництво «Доступні формати спілкування», у якому зазначені можливі формати спілкування для певних варіантів порушеного розвитку. Так, з метою зробити інформацію доступною, при порушенні зору рекомендовано використовувати аудіо, аудіоопис, шрифт Брайля, Мун, телефон; при труднощах у навчанні і когнітивних проблемах – аудіо, аудіоопис, формат Легкого Читання, формат Легкого Доступу, Макатон, субтитри; при порушенні слуху – жести, Макатон, субтитри, текстовий телефон, SMS; при труднощах координації – великий шрифт, аудіо, аудіоопис, телефон (Accessible communication formats, 2018).

Також за ініціативи Управління з питань інвалідності Великобританії було розроблено і опубліковане керівництво для людей, які замовляють або публікують інформацію у форматі Легкого Читання «Спрощення розуміння письмової інформації для людей з обмеженими можливостями навчання», в якому підкреслюється визнання і збільшення попиту у сфері державних послуг на доступну інформацію для осіб з труднощами у навчанні, оскільки вони мають мати більший вибір і контроль над власним життям та бути більш активними і рівноправними членами суспільства. Розробники керівництва вважають особливо важливою доступність до якісної і змістовної інформації для осіб з обмеженими можливостями навчання та їх сімей в критичні моменти життєвих змін або при розгляді основних життєвих виборів, таких як: закінчення закладу освіти; пошук роботи; зміна місця проживання (в т.ч. зміна домашніх умов на умови підтримуючого проживання); особистий бюджет; вступ у сексуальні взаємини; рішення про одруження; батьківство; опікунство іншого члена родини; пенсія (Making written information easier to understand for people with learning disabilities Guidance for people who commission or produce Easy Read information – Revised Edition, 2010).

Joanne Locke (2004) вказує на те, що в Америці після Другої світової війни гостро постала потреба у поданні державних документів «простою мовою» для широкого загалу. Сучасний же рух за спрощену мову у США бере свій початок з 1970-х рр. з заохочення авторів нормативних актів бути «менш бюрократичними» (Joanne Locke, 2004). На сьогодні мандат на чітке, зрозуміле спілкування з громадськістю є частиною Стратегічного плану ряду федеральних департаментів і агенцій США, а сприяє популяризації спрощеної мови в Америці організація Plain Language Action and Information Network (PLAIN). У 2011 році PLAIN опублікувала Федеральне керівництво з розповсюдження спрощеної мови (Federal Plain Language Guidelines, 2011).

Розробкою методичних рекомендацій щодо використання спрощеної мови з метою забезпечення рівного доступу до інформації різних категорій осіб займалися Misako Nomura, Gyda Skat Nielsen, Bror Tronbacke (2010). Автори акцентували свою увагу на визначенні потреб осіб з інвалідністю у використанні спрощеної мови, ідентифікації основних цільових груп та розробці практичних кроків імплементації адаптованих матеріалів для закладів, що публікують такі матеріали (друкарні, бібліотеки, онлайн-ресурси) та закладів, що опікуються особами з інвалідністю. Дослідники зазначають, що адаптовані матеріали будуть корисні, в першу чергу, особам, які мають порушення читання різного ступеня.

Стандарти адаптації інформації спрощеною мовою розроблені європейською організацією «Inclusion Europe» на основі клінічних досліджень особливостей сприймання, пам'яті, мислення осіб з інвалідністю (Easy-to-read checklist. Checklist to make sure your document is easy to read. Inclusion Europe, 2010).

На сьогодні в Україні спрощена мова як засіб забезпечення доступності інформації особам з інвалідністю почала привертати увагу як дослідників, так і громади. У 2020 році за ініціативи Відділу демократичного управління та гендерних прав Департаменту демократизації Офісу Демократичних інституцій і Прав Людини ОБСЄ, Національної асамблеї осіб з інвалідністю України та Коаліції захисту прав осіб з інвалідністю внаслідок інтелектуальних порушень стартував проєкт «Легке Читання в Україні», метою якого є мотивувати спільноту фахівців сприяти адаптації методу Легкого Читання для його застосування українською мовою, мотивувати спільноту батьків та надавачів послуг цільовій групі

повсюдно поширювати даний метод; сприяти адвокації офіційного визнання методики легкого читання в Україні національною владою; сприяти залученню ресурсів для виготовлення і поширення інформаційних продуктів у форматі легкого читання; сприяти забезпеченню права на інформацію українців з інтелектуальними порушеннями; слугувати майданчиком для дискусій, інтерактивних подій, досліджень з питань упровадження легкого читання в Україні (Легке Читання в Україні, 2020).

Мета статті. Наш допис присвячений висвітленню теоретично-методологічних засад спрощеної мови як засобу забезпечення доступності інформації особам з інвалідністю з метою вдосконалення та популяризації методології доступності інформації для осіб з порушеннями психофізичного розвитку у світлі Європейських цінностей.

Виклад матеріалу дослідження. За даними Міністерства соціальної політики в Україні на початок 2020 року налічувалося майже 2,7 млн осіб з інвалідністю (Стратегічний план діяльності Міністерства соціальної політики України на 2020 бюджетний рік і два бюджетні періоди, що настають за плановим (2021-2022 роки), 2020). Вхідження України в Європейський освітній процес, гуманістична соціальна парадигма та той факт, що кількість осіб з інвалідністю внаслідок органічного ураження центральної нервової системи має тенденцію до постійного збільшення, зумовлюють потребу в переосмисленні інвалідності як патології суспільства, а не окремої особистості, в реорганізації сучасної системи освіти в напрямку інклюзії, всебічному включенні осіб з інвалідністю в суспільство, оскільки, як з морально-етичної точки зору, так і законодавчо, вони мають загальнолюдські та громадянські права, які не можуть бути жодним чином порушені, зокрема і за ознакою інвалідності.

Одним з важливих аспектів, що забезпечує рівність і активність громадян у соціальному житті є доступність інформації. При психофізичних порушеннях (порушеннях інтелекту, зору, слуху, мовлення, опорно-рухового апарату тощо) часто спостерігаються труднощі комунікації через низку загальних специфічних особливостей розвитку в умовах дизонтогенезу: сповільнення швидкості прийому та опрацювання інформації; загальне зниження психічної активності та, як наслідок, звуження запасу знань і уявлень про навколишній світ і про себе; порушення мовленнєвої діяльності, труднощі спілкування; недостатність словесного опосередкування діяльності, неузгодженість образної та вербальної сфер психіки, деформація соціальної ситуації розвитку тощо (Усанова О., 2006). Спрощена мова вважається нами одним з ефективних засобів забезпечення доступності інформації особам з інвалідністю, оскільки насамперед спрямована на адаптацію інформаційного середовища до потреб осіб двох основних груп: осіб з порушенням психофізичного розвитку, які мають стійку потребу в адаптованих інформаційних матеріалах, та осіб з тимчасово обмеженою комунікативною компетенцією (учні початкової школи, в тому числі діти з низьким рівнем освіченості; особи, для яких мова викладу інформації є іноземною; особи похилого віку).

Існує два визначення поняття «матеріал, адаптований спрощеною мовою». Згідно першого визначення такі матеріали є лінгвістичною адаптацією тексту, що робить їх більш легкими для читання, але не для розуміння. В другому визначенні такі матеріали розуміються легкими як для читання, так і для розуміння. Метою таких адаптованих публікацій є надання різним соціальним групам людей легкої для розуміння, прозорої інформації. Для досягнення цієї мети необхідно зважати на зміст, мову, ілюстрації, графічне розміщення матеріалу (Nomura M., Nielsen G. S. & Tronbacke B., 2010).

Стандарти спрощеної мови передбачають декілька аспектів:

- використання простих речень. Дослідження синтаксичної складності інформації показали, що складні структури речень можуть перешкоджати швидкому і повному сприйманню інформації, ніж декодування низькочастотних слів. Для кращого розуміння фахівці радять будувати речення за схемою «суб'єкт – дієслово – об'єкт»;
- вживання коротких речень. Зі збільшенням довжини речення складність повідомлення збільшується, швидкість та розуміння інформації залежить від кількості слів у реченні, кількості подій/позицій у реченні та частки синтаксично непередбачуваних слів;
- чіткий синтаксис і структура речення. Дослідження вказують, що важлива не довжина речення, а його синтаксис і структура; чіткий синтаксис допомагає швидше аналізувати повідомлення і зберігати в робочій пам'яті ключові слова речення, поки обробляється його значення. Більше того, хороші синтаксичні підказки можуть допомогти згадати, про що йшлося у повідомленні. Важливою ознакою

хорошого синтаксису вважають малу «відстань» між підметом і присудком у повідомленні (Schriver K., Cheek A. & Mercer M., 2010).

Важливого значення спрощена мова набуває у випадку потреби адаптувати інформаційні повідомлення, в першу чергу, для осіб, які мають порушення читання різного ступеня (Nomura M., Nielsen G. S. & Tronbacke B., 2010). До цього контингенту можна віднести і осіб з інвалідністю. Так, наприклад, особи з дислексією мають складнощі у впізнаванні або вимовлянні слів, але при цьому добре розуміють їх значення. За різними даними, 15-20% світового населення має дислексію різного ступеня вираженості. У більшості таких осіб навички письма та читання з віком формуються на достатньому рівні. Однак, деякі з них користуються спеціально адаптованими матеріалами (International Dyslexia Association (IDA), 2016).

Особи з легким ступенем інтелектуальної недостатності можуть опанувати навичками читання та користуватися ними у повсякденному житті. Особи з помірним ступенем інтелектуальної недостатності можуть сприймати легкі непоширені речення, тому в багатьох випадках для них є корисними спеціально адаптовані матеріали. У осіб з тяжким та глибоким ступенем інтелектуальної недостатності навички читання не формуються, але вони можуть сприймати спрощену інформацію на слух (Emerson E., Hatton C., Felce D. & Murphy G., 2001).

Синдром дефіциту уваги та гіперактивності (СДУГ), який об'єднує порушення концентрації уваги, загальну психічну та моторну розгальмованість, часто поєднується з різними варіантами інтелектуальних порушень. Діти із СДУГ не виявляють інтересу до навчальної діяльності, швидко втомлюються в процесі читання. Спрощені матеріали можуть бути ефективно використані в процесі навчальної діяльності таких дітей.

Розлади спектру аутизму поєднують в собі порушення комунікативної та соціально-побутової взаємодії, негативно впливають на розвиток психічних процесів, і, як результат, несприятливо впливають на навчальну діяльність. У роботі з такими людьми адаптовані матеріали набувають більшої актуальності і через те, що можуть бути підлаштовані під індивідуальні особливості сприймання (колір, форми, розміщення матеріалу тощо).

Особи з порушенням слуху використовують жестову мову як основний засіб комунікації, що замінює активне мовлення. Але такі люди можуть мати складнощі в сприйманні або відтворенні письмового мовлення. Адаповані матеріали в роботі з особами з порушенням слуху можуть бути використані з метою формування граматичних навичок, розуміння абстрактних виразів, метафор та лінгвістичних жартів (Learning disabilities: the fundamental facts, 2001).

Незважаючи на те, що форми адаптації інформаційного матеріалу відрізнятимуться в залежності від індивідуальних потреб клієнта, методичними рекомендаціями виділені наступні універсальні стандарти адаптації текстових повідомлень засобами спрощеної мови у форматі Легкого Читання:

- слід подавати текст прямою мовою, уникати в тексті абстрактних понять;
- необхідно вибудовувати логічну, просту, однозначну послідовність подій в тексті;
- описані події мають бути прості та зрозумілі; рекомендовано уникати великої кількості учасників подій в тексті;
- слід уникати метафоричних виразів; у випадку, коли це необхідно, треба одразу пояснити значення абстрактного виразу;
- важливо уникати великої кількості подій в одному реченні, перевагу слід віддати вибудовуванню однієї логічної лінії подій;
- необхідно уникати складні слова-терміни, але при цьому слід висловлюватися відповідно до особливостей цільової групи;
- при розробці матеріалів важливо донести до ілюстраторів та редакторів особливості цільової групи, якій адресований текст;
- перед публікацією матеріалів вкрай важливо протестувати їх зрозумілість і доступність з допомогою контрольної групи реципієнтів цієї інформації (Guidelines for easy-to-read materials, 2010).

Не менш важливими є технічні характеристики текстового повідомлення. Зліва від тексту розташовують ілюстрації, однотипні для усього інформаційного продукту. Текст вирівнюють по лівому краю, друкують шрифтом без зарубок (Arial,Tahoma) кеглем мінімум 14. Інформаційний продукт не має

перевищувати 20 сторінок і оприлюднюється тільки після урахування коментарів тестувальників з числа цільової аудиторії (Легке Читання в Україні, 2020).

За висновками Karen Schriver, Annetta Cheek & Melodee Mercer (2010), деякі положення щодо оформлення повідомлень спрощеною мовою є сумнівними, як от те, що інформація, яка групується у список, не має перевищувати 7 пунктів. Як зазначають дослідниці, на текстові повідомлення не розповсюджується принцип Міллера, згідно з яким при запам'ятовуванні випадкових літер і слів у короткочасній пам'яті людини залишаються в середньому 7 літер і 5 слів. Навпаки, при перебуванні надрукованих елементів списку у полі зору вони слугують своєю «зовнішньою пам'яттю», якщо вони зрозумілі і знайомі (Schriver K., Cheek A. & Mercer M., 2010).

Висновки, перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Попри те, що на Заході спрощена мова активно впроваджується у життя суспільства з другої половини 40-х рр. ХХ ст., що станом на сьогодні відображено у стандартизованих державних вимогах, викладених в національних нормативних актах, та представлено як окремий напрямок наукових досліджень, в Україні її запровадження наразі перебуває на початковому етапі і здійснюється здебільшого силами активістів організацій громадського суспільства, що опікуються правами осіб з інвалідністю, в першу чергу, внаслідок інтелектуальних порушень (Коаліція захисту прав осіб з інвалідністю внаслідок інтелектуальних порушень). На нашу думку, вдосконалення та популяризація методології доступності інформації для осіб з порушеннями психофізичного розвитку засобами спрощеної мови в сучасному українському суспільстві сприятиме значному покращенню рівня доступності інформації для осіб даної категорії не тільки за рахунок поширення публікації адаптованих матеріалів, що стосуються різних сфер життєдіяльності людини, а й під час безпосередньої взаємодії з людьми, які мають інвалідність, у соціумі і, перш за все, у спілкуванні з ними.

Список використаних джерел:

1. **Accessible communication formats Easy read and Makaton** (2018). Retrieved from <https://www.gov.uk/government/publications/inclusive-communication/accessible-communication-formats#easy-read-and-makaton>
2. **Easy-to-read checklist** (2010). <https://www.inclusion-europe.eu/easy-to-read/>
3. **Emerson, E., Hatton, C., Felce, D., & Murphy, G.** (2001). *Learning disabilities : the fundamental facts*. The Foundation for People with Learning Disabilities.
4. **Federal Plain Language Guidelines** (2011). Retrieved from <https://plainlanguage.gov/guidelines/>
5. **How widespread is dyslexia.** (2016) International Dyslexia Association (IDA). Retrieved from <https://dyslexiaida.org/how-widespread-is-dyslexia/>
6. **Information for All Programme (IFAP).** UNESCO. (2001). Retrieved from <https://en.unesco.org/programme/ifap>
7. Locke, J. (2004). A History of Plain Language in the United States Government. <https://www.webcitation.org/6FSRg71jd?url=http://www.plainlanguage.gov/whatisPL/history/locke.cfm>
8. **Making written information easier to understand for people with learning disabilities Guidance for people who commission or produce Easy Read information – Revised Edition** (2010). <https://www.gov.uk/government/publications/making-written-information-easier-to-understand-for-people-with-learning-disabilities-guidance-for-people-who-commission-or-produce-easy-read-information-revised-edition-2010>
9. **Nomura M., Nielsen G. S. & Tronbacke B. (Ed.)** (2010). Guidelines for easy-to-read materials. – Library Services to People with Special Needs Section The Hague, IFLA Headquarters.
10. **Schriver K., Cheek A. & Mercer M. (2010).** The research basis of plain language techniques: Implications for establishing standards. *Clarity*, 63, 26-32. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/285927928_The_research_basis_of_plain_language_techniques_Implications_for_establishing_standards
11. **Азін, В.О., Байда, Л.Ю., Госс, Н., Сухініна, І.М., Флетчер А. (Упоряд.).** (2015). *Нічого для нас без нас*. Київ : Ленвіт.
12. **Легке Читання в Україні.** (2020). https://docs.google.com/document/u/0/d/1lgP_fBCQHWvqdQYiBKDelcu_AT0gYfGe/mobilebasic
13. **Про затвердження Стратегічного плану діяльності Міністерства соціальної політики України на 2020 бюджетний рік і два бюджетні періоди, що настають за плановим (2021-2022 роки).** № 97. Міністерство соціальної політики України (2020). <https://www.msp.gov.ua/documents/5641.html>
14. **Усанова, О. Н. (2006).** *Спеціальная психология*. Санкт-Петербург : Питер.

References:

1. **Accessible communication formats Easy read and Makaton** (2018). <https://www.gov.uk/government/publications/inclusive-communication/accessible-communication-formats#easy-read-and-makaton>
2. **Easy-to-read checklist** (2010). <https://www.inclusion-europe.eu/easy-to-read/>
3. **Emerson, E., Hatton, C., Felce, D., & Murphy, G.** (2001). *Learning disabilities : the fundamental facts*. The Foundation for People with Learning Disabilities.
4. **Federal Plain Language Guidelines** (2011). Retrieved

from <https://plainlanguage.gov/guidelines/> 5. **How widespread is dyslexia.** (2016) International Dyslexia Association (IDA). <https://dyslexiaida.org/how-widespread-is-dyslexia/> 6. **Information for All Programme (IFAP).** UNESCO. (2001). Retrieved from <https://en.unesco.org/programme/ifap> 7. **Locke, J.** (2004). A History of Plain Language in the United States Government. <https://www.webcitation.org/6FSRg7ljd?url=http://www.plainlanguage.gov/whatisPL/history/locke.cfm> 8. **Making written information easier to understand for people with learning disabilities (2010). Guidance for people who commission or produce Easy Read information.** <https://www.gov.uk/government/publications/making-written-information-easier-to-understand-for-people-with-learning-disabilities-guidance-for-people-who-commission-or-produce-easy-read-information-revised-edition-> (2010) 9. **Nomura M., Nielsen G. S. & Tronbacke B. (Ed.)** (2010). *Guidelines for easy-to-read materials.* – Library Services to People with Special Needs Section The Hague, IFLA Headquarters. 10. **Schrivier K., Cheek A. & Mercer M.** (2010). The research basis of plain language techniques: Implications for establishing standards. *Clarity*, 63, 26-32. https://www.researchgate.net/publication/285927928_The_research_basis_of_plain_language_techniques_implications_for_establishing_standards 11. **Azin, V.O., Bajda, L.Yu., Goss, N., Suxinina, I.M., Fletcher A. (Uporyad.).** (2015). *Nichogo dlya nas bez nas [Nothing for us without us]. Ky`yiv : Lenvit [in Ukrainian].* 12. **Legke Chy`tannya v Ukrayini [Easy Read in Ukraine].** (2020). https://docs.google.com/document/u/0/d/1lgP_fBCQHWvqdQYiBKDeLcu_AT0gYfGe/mobilebasic [in Ukrainian]. 13. **Pro zatverdzhennya Strategichnogo planu diyal`nosti Ministerstva social`noyi polity`ky` Ukrayiny` na 2020 byudzhetny`j rik i dva byudzhetni periody`, shho nastayut` za planovy`m (2021-2022 roky`).** №97. **Ministerstvo social`noyi polity`ky` Ukrayiny` [On approval of the Strategic Action Plan of the Ministry of Social Policy of Ukraine for the 2020 budget year and the two budget periods following the planned year (2021-2022). № 97. Ministry of Social Policy of Ukraine].** (2020). <https://www.msp.gov.ua/documents/5641.html> [in Ukrainian]. 14. **Usanova, O. N.** (2006). *Specy`al`naya psy`xology`ya [Special psychology].* Sankt-Peterburg : Py`ter [in Russian].

Афузова А. В., Заплатинская А. Б. Упрощенный язык как способ обеспечения доступности информации для лиц с инвалидностью.

В статье речь идет об обеспечении доступности информации как о важном условии надлежащего качества жизни лиц с инвалидностью, что обеспечивает им социальное равенство и доступность для полноценного участия в жизни общества.

Рассмотрена специфика упрощенного языка как средства обеспечения доступности информации, освещены основные методологические аспекты создания сообщений упрощенным языком. Метод предполагает применение понятных частотных слов, лаконичных предложений, простой грамматики, сокращенных текстов, разделенных на короткие информационные блоки.

Определены прикладные аспекты использования упрощенного языка для адаптации устных и письменных сообщений для лиц с нарушениями психофизического развития с учетом особенностей трудностей коммуникации при различных нарушениях.

Ключевые слова: доступность информации, упрощенный язык, формат Легкого Чтения, лица с инвалидностью, нарушения психофизического развития.

Afuzova H.V., Zaplatinska A.B. Simple language as a way to ensure the availability of information for people with disabilities.

The article deals with the possibilities to ensure the accessibility of information to persons with disabilities using the technique of simple language.

Modern European society promotes equality and accessibility of all members of society to all spheres of life of the state. The availability of information is an important indicator of an adequate standard of living.

Plain language acts as one of the means of making information accessible to persons with disabilities. Due to the peculiarities of the perception of information in cases of intellectual, visual, hearing, motor skills and autism spectrum disorders, it is often difficult to understand oral and written messages. The article examines the specifics of a simple language as a means of ensuring the availability of information, based on the analysis of existing publications, the main methodological aspects of creating messages in a simple language are highlighted.

The applied aspects of using a simple language for the adaptation of oral and written messages for persons with psychophysical developmental disorders, taking into account the peculiarities of communication difficulties in various disorders, have been determined. Simple language technique involves the use of clear frequency words, laconic sentences, simple grammar, abbreviated texts, divided into short information blocks. This allows you to better convey the meaning of the message, both orally and in writing. Simple language and the Easy Read format allow not only people with disabilities to make more informed decisions in life, to be active members of society, but also to other members of society to establish constructive communication with such people.

Key words: availability of information, simple language, Easy Read format, persons with disabilities, psychophysical development disorders.

DOI 10.31392/NPU-nc.series 19.2020.39.02

УДК: 373.2-056.264:37.016:81-028.31

С. А. Ачкевич

ahkevish@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-7438-6191>

НАРОДНА ПЕДАГОГІКА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ КОРЕКЦІЇ КОМУНІКАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ З ЦЕРЕБРАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

У статті охарактеризовані основні види порушень при церебральних паралічах, в тому числі: рухові, мовленнєві та комунікативні. З якими зустрічаються діти даної категорії на етапі формування та взаємодії з оточуючими. Акцентовано, що не сформованість рухових навичок і умінь проявляється не лише через власне порушення моторики, але і в недосконалої більш складних функцій, необхідних для пізнавальної діяльності. Окреслено типи комунікативних порушень, які супроводжують розвиток даної категорії дітей, наведено симптоми порушень комунікативних здібностей. Ефективним засобом для розвитку мовлення дітей з церебральними порушеннями визначено народну педагогіку. На основі теоретичних досліджень нашої роботи, були виокремлені критерії діагностики комунікативних здібностей у дітей з церебральними порушеннями.

Ключові слова: діти з церебральними порушеннями, засоби народної педагогіки, комунікативні здібності, народна педагогіка. типи комунікативних порушень.

Постановка проблеми. Актуальність теми зумовлено соціальною потребою розвитку комунікативних здібностей дітей як важливого чинника становлення особистості та її соціалізації у суспільстві. Особливо гострою ця проблема є для дітей, що мають церебральні порушення. Потреба в мовленнєвому спілкуванні та комунікації розвивається впродовж усього періоду дитинства. Успіх взаєморозуміння у мовленнєвому спілкуванні залежить від того, наскільки сформовані в дітей комунікативно-мовленнєві здібності, мовленнєва та комунікативна компетенції.

Соціальна адаптація дітей з церебральними порушеннями, у значній кількості випадків, відбувається в специфічних соціально-психологічних умовах, що негативно впливають на структуру особистості та формують широкий спектр вторинних порушень. Це зумовлює необхідність розроблення та впровадження нових програм та використання ефективних засобів, які сприятимуть розвитку комунікативних здібностей дітей, що мають церебральні порушення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проте численні дослідження засвідчують спрямованість дослідників на розв'язання важливих завдань, пов'язаних із забезпеченням формування та корекції мовлення (Л. Данилова, М. Малофєєф, О. Мастюкова, О. Приходько, Л. Халілова та ін.). Проблемами мовленнєвого розвитку у дітей з церебральними порушеннями у психологічному, педагогічному ракурсі займалися такі фахівці як Г. Волкова, М. Лисина, Л. Спірова. Психолого-педагогічні дослідження Р. Бабенкова, Л. Бадалян, О. Глоба М. Іпполітова, Е. Калижнюк, В. Козьякін. В Лебединський, І. Мамайчук, В. Мартинюк, О. Мастюкова, О. Приходько, О. Романенко, К. Семенова, Н. Симонова, Л. Ханзерук, О. Чеботарьова, А. Шевцов та ін. вказують на важливості комплексного підходу до розробки та реалізації корекційно-розвивального забезпечення навчання дітей із церебральними порушеннями. Однак, проблема порушень мовлення та їх корекції в логопедичному аспекті, особливо у дітей молодшого та старшого дошкільного віку зазначеної категорії, є недостатньо вивченою та опрацьованою як педагогами, так і психологами.

Мета статті – охарактеризувати проблеми та труднощі, з якими зустрічаються діти з церебральними порушеннями на етапі їхнього мовленнєво-комунікативного розвитку, окреслити можливості використання засобів народної педагогіки для корекції комунікативних здібностей дітей цієї категорії. Розробити критерії діагностики комунікативних здібностей для дітей з церебральними порушеннями.

Виклад основного матеріалу дослідження. Діти, що мають церебральні порушення, на фоні первинного ураження центральної нервової системи мають низку вторинних уражень, які пригнічують